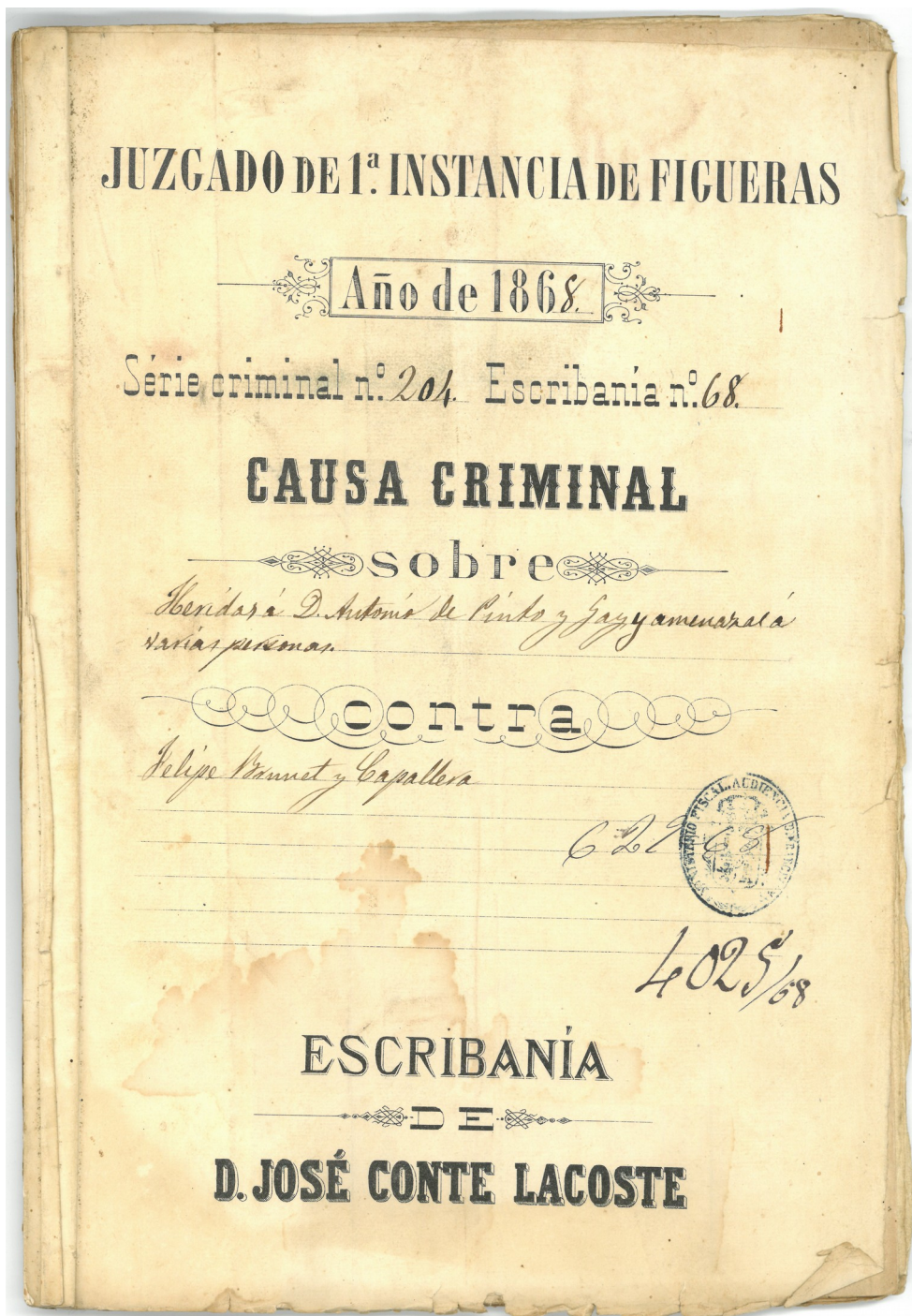

El document del mes de juny de l'AMR

El cas del malaurat mariner Brunet

Una causa criminal per ferides i amenaces de mort

Dades arxivístiques

CAT AMR 6.1. Jutjat de Pau de Roses i Registre Civil, sèrie 2.2. Judicis de Faltes, Juzgado de 1ª Instancia de Figueras. Causa Criminal sobre heridas a D. Antonio de Pinto y Gay y amenazas a varias personas, contra Felipe Brunet Capallera, 1868. Castellà.

Història arxivística

Fins a les darreries de la dècada de 1980, el fons del jutjat es trobava instal·lat a les golfes de l'antic Ajuntament, situat al carrer del Doctor Jaume Pi i Sunyer, on també hi havia el seu despatx. Amb el trasllat l'any 1988 de les oficines del Jutjat de Pau a la seva ubicació actual, situada a l'avinguda de Rhode, 67, l'arxiu també es va traslladar. Està instal·lat en una petita habitació i, actualment, només s'hi conserva la documentació més recent. La resta de l'arxiu va ser transferit a l'AMR l'abril de l'any 2007 i, en una segona transferència, el mes de setembre de 2011.

La documentació, tot i estar parcialment desordenada, estava classificada per sèries documentals i mantenia així una certa coherència arxivística. Estava instal·lada en lligalls i carpetes referents a les diferents funcions que ha exercit l'òrgan judicial des de la seva creació. Des de l'any 2007, amb la transferència de la documentació a l'AMR, s'han anat fent diverses campanyes de classificació i de descripció del fons. Actualment, el fons està totalment classificat i descrit a nivell de sèrie.

L'expedient 204 de la sèrie Causa Criminal, es va tramitar parcialment a Roses (declaracions i diligències prèvies) i a Figueres (dictàmens jurídics de la Fiscalia i disposicions). Finalment, la documentació fou tramesa una altra vegada a Roses per a què fossin executades les ordres judicials que feien al cas. Des d'aleshores han passat 150 anys exactes, els mateixos que aquesta documentació s'ha guardat a l'arxiu judicial primer i a l'arxiu municipal després.

Contingut

Aquest expedient va ser instruït per l'agressió i la ferida consegüent que el mariner de Roses Felip Brunet Capalleras -àlies Bonovi- va infringir al procurador del Jutjat de Primera Instància de Figueres, Antoni de Pinto Gay, el dia 24 de juliol de 1868. Bonovi era un mariner solter de 26 anys que des dels 16 havia estat matriculat a les llistes de Marina, una sortida professional per molts fills de família pobre de les poblacions costaneres, catalanes incloses. De seguit, va embarcar en direcció a Amèrica, en un primer viatge que durà gairebé dos anys i al qual en seguiren dos més: una vida dura i perillosa, en definitiva. A més a més, des de la promulgació de les Reials Ordenances de Marina de 1751, la condició de matriculat de Marina obligava, entre moltes altres coses, a servir durant diverses campanyes a l'Armada reial espanyola, que Felip Brunet va fer durant 4 anys, entre 1860 i 1864, quan el varen llicenciar com a mariner preferent. Tanmateix, el tret que més el determinava era la seva salut mental, ben coneguda a la població, i que el metge rosinc Jaume Deulofeu precisava que "cuya demencia se llama *maniacas*".

El cas és que el dia 24 de juliol de 1868, Felip Brunet va donar un cop de puny a l'esmentat procurador dels tribunals, Antoni de Pinto, que li va provocar un bon blau a la zona de l'ull dret i la templa o del seny. També amenaçà de mort a un calessor de Figueres anomenat Josep Pagès i al sabater i encarregat de l'oficina de Correus, Baldiri Coderch. L'alcalde de Roses, en funcions judicials, el moderat Joan Baptista Romañach, el féu detenir i conduir a Figueres el dia 26 de juliol. Evidentment, aquesta actuació no agradà gens a Antonio Prieto, l'ajudant militar de Marina de Roses, que al·legava que, essent Felip Brunet un matriculat de Marina, estava sota la seva jurisdicció, mentre que

l'alcalde argumentava que calien certes mesures cautelars a causa de l'agressivitat de l'acusat. Sigui com sigui, després de tota la tramitació judicial, plena de declaracions, informes i dictàmens, el resultat fou certament sorprenent: Felip Brunet fou traslladat a Roses, on l'alcalde havia d'encarregar-se de custodiar-lo, una ordre que no va poder realitzar per manca de recursos; el delictes de lesions s'havia de jutjar per l'administració ordinària de Justícia, mentre que les amenaces passaven a la jurisdicció militar de Marina; finalment, el ministeri Fiscal sol·licitava obrir un procediment separat contra l'alcalde de Roses per no haver complert l'ordre donada, en un clar exemple de la dita que diu que sempre rep el tercer.

Context

Una de les raons per les quals l'AMR ha triat aquest interessant document judicial és que fa 150 anys dels fets ocorreguts, un moment adient per reflexionar sobre la importància de testimoniar qualsevol aspecte de la vida social d'una comunitat. Generalment, hom associa la memòria històrica als grans esdeveniments, a fets espectaculars, però, sovint, els petits episodis aporten una quantitat de dades absolutament espectacular. Gràcies a les facècies del pobre Felip Brunet, afectat per una demència mental, hom pot conèixer com eren percebudes aquest tipus de malalties a la segona meitat de segle XIX, saber com funcionava la primera justícia, la més propera al ciutadà, capbussar-se, per exemple, en la vida dels mariners, marcada per unes condicions molt dures imposades per l'Estat, o il·lustrar com funcionaven les diverses administracions estatals (algú es podria imaginar que l'oficina de Correus la duia el sabater l'any 1868?).

De manera general, la documentació de l'àmbit judicial és extremadament rica per investigar tots aquells aspectes socials que queden amagats darrera la història oficial i institucional. En definitiva, una història petita, en la qual apareixen mariners, cotxers, botiguers, procuradors, alcaldes i ajudants militars de Marina, però també prejudicis socials, impressions sobre les malalties mentals, lluites de poder i jurisdiccionals o detalls de la vida personal dels seus protagonistes, fins ara anònims.

Més informació

<http://www.roses.cat/la-vila/arxiu-municipal/fitxers/documents/CATAMR6.1JutjatdePauiRegistreCivildeRoses.pdf>